

Sveikas, aštuntoke!

Tavo rankose lietuvių kalbos užduočių sąsiuvinis. Esi šaunuolis, kad sieki įtvirtinti gramatikos žinias, nes kuo benorėtum tapti užaugęs – mokslininku, gydytoju, karininku, astronautu, – pirmiausia privalai būti raštingas.

Sąsiuvinyje yra 11 temų. Pirmoji skirta septintos klasės, o paskutinė – aštuntos klasės kursui pakartoti. Visos parengtos pagal *Atnaujintą lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą* (2016 m.).

Kiekviena tema – 10 užduočių. Daugelyje jų pavartoti lietuvių liaudies išminties perliukai: juokingi priežodžiai, taiklios patarlės, pašmaikštavimai. Pats pamatysi, kaip jose minties įtaigą sustiprina gausybė sinonimų, metaforų, palyginimų, frazeologizmų! O kiek atrasi Tau negirdėtų lietuviškų žodžių! Linkiu ne vieną jų įsiminti ir praturtinti savo kalbą, žodyną. Amžių patikrinta senolių išmintis pravers bet kur.

Šiandien labai svarbu naujoves derinti su tradicijomis. Neturime teisės pamiršti savosios tautosakos, senolių išminties, kalbos ir literatūros šaknų. Todėl pirmoji kiekvienos temos užduotis – lietuvių liaudies legenda arba padavimas. Čia reikės įrašyti trūkstamas raides ar sudėti skyrybos ženklus. Kai kurie padavimai Tau jau žinomi, kai kurie – negirdėti. Bet įsimink juos, kad galėtum ir kitiems papasakoti, nes tautosaka – tai tikrasis mūsų tautos turtas, neįkainojamas lobis. Jei padavimai sudomins ir norėsi sužinoti daugiau, – skaityk knygą „Gražiausios lietuvių legendos ir padavimai“ (Sudarė Matas Lapė. Kaunas: Vaga, 2015).

Kiekvienos temos paskutinės užduoties tekstas informatyvus – apie išradimus, pakeitusius pasaulį (šioje užduotyje taip pat tereikės įrašyti trūkstamas raides ir sudėti skyrybos ženklus). Atlikdamas užduotis sužinosi, kada ir kaip buvo išrasti daiktai ir dalykai, be kurių mes šiandien neįsivaizduojame savo kasdienio gyvenimo: laikrodis, ratas, abėcėlė, popierius, rašalas, muilas. O gal Tau įdomu, nuo kada, kam ir kodėl skiriama Nobelio premija? Kas sukūrė pirmuosius robotus? Kaip atsirado telefonas ir internetas? Apie tai rasi užduotyse, atlik jas. Jei susidomėsi ir norėsi sužinoti daugiau – skaityk knygą „Išradimai, pakeitę pasaulį“ (Thomas J. Craughwell. Vilnius: Alma littera, 2014).

Jei aptiksi Tau nesuprantamų žodžių – jų reikšmių ieškok „Lietuvių kalbos žodyne“ (www.lkz.lt) arba „Tarptautinių žodžių žodyne“ (www.zodziai.lt), rašybą tikslinkis „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ (lkiis.lki.lt).

Stenkis atlikdamas kiekvieną užduotį surinkti 10 taškų. Kad būtų smagiau dirbti, turėk ryškių spalviklių – kai kuriose užduotyse teks nuspalvinti žodžių dalis, žodžius arba sakinius, – spalvos daro gyvenimą ryškesnį ir linksmesnį! Didžiausias galimas vienos temos taškų skaičius – 100. Atlikęs visas užduotis, rasi taikytinas rašybos taisykles ir nuorodų į internetines svetaines, taigi galėsi pasitikrinti, o tada įsivertinti. Pagal lentelę apskaičiavęs taškus sužinosi savo pasiekimų lygį ir pažymį. Atsakymus rasi prie leidinio anotacijos www.sviesa.lt.

Linkiu smagiai ir įdomiai rinkti šimtukus!
Autorė Auksė Petruševičienė

Turinys

- 1 ▶ 7 klasės kurso kartojimas ir įgūdžių įtvirtinimas / 4
- 2 ▶ Prielinksnių rašyba ir vartojimas / 9
- 3 ▶ Jungtukų vartojimas, skyryba ir rašyba / 14
- 4 ▶ Dalelių vartojimas ir rašyba / 19
- 5 ▶ Veiksnyys ir tarinys. Brūkšnyys vietoj praleistos tarinio jungties / 25
- 6 ▶ Papildinys ir aplinkybės. Išplėstinių aplinkybių skyryba / 30
- 7 ▶ Derinamieji, nederinamieji ir išplėstiniai pažyminiai, jų skyryba / 36
- 8 ▶ Vienarūšių sakinio dalių skyryba / 42
- 9 ▶ Aiškinamųjų sakinio dalių ir lyginamųjų posakių skyryba / 48
- 10 ▶ Įterpinių ir kreipinių skyryba / 53
- 11 ▶ Kartojimas / 59

1

7 klasės kurso kartojimas ir įgūdžių įtvirtinimas

I. ATLIK UŽDUOTIS

1

Įrašyk praleistas raides.

Gražiausios lietuvių legendos ir padavimai

Nidos mergelė

Arti Nidos kranto mariose gyvena paslapt ____ nga mergelė. Kai nakt ____ s žvaigždėtos ir bekraštis vandens paviršius spindi sidabru, galima įžiūrėti, kaip iškyla iš marių maža sala. Toje saloje pasirodo graži mergelė, pasipuošusi lelijų vainiku. Ji uždainuoja, ir jos nuostabus balsas sklinda nakties apsiaustomis mariomis į bekraštes erdves. Kiekvien ____, kas plaukia tokiomis naktimis per marias, pakeri stebukl ____ ngas mergelės balsas. Gražuolė vilioja dainomis į savo salą, kur visuomet viešpatauja palaima. Vargas tam, kas patikėj ____ s žavinga daina šoka į bangas ir plauk ____ į tą salą, nes vos tik pasiekia krantą, staiga atsiver ____ kiaurymė ir sala su nelaiminguoju nugrim ____ ta į gelmes. Jau daug jaunuolių ž ____ vo, bet kaskart, kai pateka mėnulis ir per marias nusidriek ____ sidabrinis takas, iš marių iškyla sala ir per vandens platybes pasklinda kerinti daina...

/10 taškų/

2

Įrašyk įvardžiuose praleistas raides.

S ____ vas būstas; ka ____ kelintą kartą; pažiūrėk į sav ____; ka ____ kuri mergaitė; sav ____ jų bičiulių; nepastebėjo man ____ s; tav ____ škis sąsiuvinis; perduok j ____ i; dėkoju j ____ ms; m ____ s ____ namai.

/10 taškų/

3

Skaičius parašyk žodžiais.

12 klasę
17 pieštukų
23 dieną
3 durys

59 metų
1648 metais
214 puslapis
2 rogės
1/3 dalį
19 taškų

/10 taškų/

4

Veikiamosios rūšies dalyvius suderink su daiktavardžiais gimine, skaičiumi ir linksniu.

(Sušalęs) berniuką; (gęstas) žiburiai;
(išbalęs) veidai; (kvepianti) gėlėse; (prinokęs)
..... pomidoruose; (draugaujās) kaimynai; (verkiantis)
..... mergaitei; (tekanti) saulę; (rūkstantis)
..... laužui; (prisirpusi) uogas.

/10 taškų/

5

Neveikiamosios rūšies dalyvius suderink su daiktavardžiais gimine, skaičiumi ir linksniu.

(Paaukuotas) karietoje; (nepažįstamasis)
poniā; (gyvenamasis) name; (nušviestas) taku;
(švenčiamas) jubiliejų; (dalijamas) gėrybėmis;
(laukiamasis) viešniais; (išdresuotasis) šunelių;
(laistoma) rožę; (parašytasis) laišką.

/10 taškų/

6

Vietoj veiksmažodžių parašyk pusedalyvius.

1. Pro šalį (gausti) važiavo sunkvežimiai. 2. Bangos (šniokšti)
..... daužė krantą. 3. (Laukti) autobuso mergaitė skaitė knygą. 4. (Siūbuoti) ošė galingi ažuolai. 5. Vaikas nubėgo pas mamą gaudžiai (verkti) 6. (Šokti) raganaitės garsiai kvatojo. 7. Vaikai (šaipytis) rodė į berniuką pirštais. 8. Dėdė (juoktis) papasakojo linksmą istoriją. 9. Mergina, (glaustis)
..... prie sienos, garsiai atsiduso. 10. (Skristi) lėktuvu jis visada stengiasi negalvoti apie aukštį.

/10 taškų/

10

Sudėk skyrybos ženklus.

Išradimai, pakeitę pasaulį

Ratas

Tikėtina kad ratą pirmieji pradėjo naudoti šumerai kurie gyveno senovės Mesopotamijoje (dabartiniame Irake) maždaug prieš 6 tūkstančius metų. Mūsų protėviai pastebėjo kad sunkų daiktą daug lengviau perkelti stumiant ant kokio nors riedančio daikto kad ir rąsto. Klodavo rąstus šiuos perkeldavo vis pirmyn ir jais tempdavo kažką panašaus į roges. O tada jau gimė mintis ant ašies įtaisyti ratą. Iš šumerų ratas paplito visuose Artimuosiuose Rytuose Egipte Indijoje o netrukus pasiekė ir Europą. Beje įdomus pastebėjimas jei manysime kad žmonės tam tikrą išsivystymo lygį pasiekė prieš 50 tūkstančių metų vadinasi jiems prireikė 44 tūkstančių metų kad prasimanytų būdą judėti ne pėsčiomis. Be jokių abejonių ratuotiems vežimams prireikė kelių. Persijoje apie 2,5 tūkstančio kilometrų ilgio kelias buvo nutiestas VI a. pr. Kr. o romėnai sukūrė kelių tinklą kurio bendras ilgis buvo apie 80 tūkstančių kilometrų. III a. Kinyje jau buvo nutiesti grįsti devynių juostų keliai vidurinė juosta skirta tik imperatoriaus šeimai.

/10 taškų: už klaidą atimk po 0,5 taško/

II. PASITIKRINK

Jei abejoji, ar teisingai atlikai visas užduotis ir surinkai 100 taškų, perskaityk taisykles, grįžk prie užduočių ir ištaisyk klaidas.

- / Prielinksnis – nekaitomoji kalbos dalis, einanti su linksnium ir rodanti jo ryšį su pagrindiniu junginio žodžiu, kuris dažniausiai esti veiksmažodis (*išeiti iš namų, padėti ant stalo, padalyti per pusę, susiginčyti su draugu*), bet junginio pagrindas gali būti ir būdvardis (*platus per pečius*), ir daiktavardis (*višta su viščiukais*), irrieveksmis (*toli nuo namų*), ir skaitvardis (*vienas iš daugelio*).
- / Dabartinėje kalboje prielinksniais jungiami tik trys linksniai – kilmininkas, galininkas ir įnagininkas.

Apie prielinksnių vartojimą ir rašybą rasi internete:

• <https://bit.ly/2A8nkUk>,

• <https://bit.ly/2Qc8B4T>.

Žodžių rašybą pasitikrink

„Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ (<http://lkiis.lki.lt/dabartinis>).

Nežinomų žodžių reikšmių ieškok šiame ir kituose žodynuose:

„Lietuvių kalbos žodyne“

(www.lkz.lt),

„Tarpautinių žodžių žodyne“

(www.zodziai.lt).

III. ĮSIVERTINK

Užduotys	Taškai	Surinkai taškų	Pasiiekimų lygis									
			nepatenkinamas			patenkinamas		pagrindinis			aukštesnysis	
1 užduotis	10		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2 užduotis	10											
3 užduotis	10		0–14	15–24	25–34	35–44	45–54	55–64	65–74	75–84	85–94	95–100
4 užduotis	10											
5 užduotis	10											
6 užduotis	10											
7 užduotis	10											
8 užduotis	10											
9 užduotis	10											
10 užduotis	10											
Iš viso	100											